

Bebodda öar i Åbolands skärgård

TEXT: PIA PROST

Enligt Egentliga Finlands skärgårdsprogram för år 2011 finns det 23 700 invånare i landskapets skärgårdskommuner och 6 000 i kommunernas skärgårdsdelar.

Det betyder att antalet fast bosatta invånare i skärgårdsområdet ligger i storleksordningen 30 000 (31.12.2009). Av dessa är de svenskspråkiga cirka 15 000.

På öarna utan fast vägförbindelse finns det inemot 4300 invånare. Öarnas antal är cirka 22 000 och de bebodda öarna är cirka 150.

Egentliga Finland är landets stugrikaste landskap med ca 48 000 fritidshus. Landets stugrikaste kommun är Väståboland (8300). Salo placerar sig på fjärde plats (7000). Kimitoön (4500), Nådendal (4000) och Nystad (3800) placerar sig bland landets tio mest stugrika kommuner. Tre fjärdedelar av hela landskapets fritidshus ligger i skärgården som används av 110 000 - 140 000 personer.

De nedan listade öarna är bebodda öar i Åboland som ligger utanför kommunikationsnätet med landsvägsfärjor.

Siffran efter öns namn anger antalet mantalskrivna personer på ön, vilket inte nödvändigtvis betyder att siffran är synonym med året-om bosatta.

Dessa uppgifter kan ändra snabbt och vi ber om ursäkt för eventuella felaktigheter. Vänligen kontakta Pia Prost om du hittar uppgifter som bör korrigeras.

Kimitoöns bebodda öar

Dragsfjärd

- **Bengtskär** (1)

N 59°43',4 E 22°29',9

Läs mer: Bengtskär – Fyr, hem, slagfält. 2001, Paula Wilson.

- **Biskopsö** (8)

N 59°58',5 E 22°33',0

Se artikel på sidan 60

- **Bolax** (1)

N 59°56',6 E 22°42',7

Bolax hör till de minsta byarna i Hitis skärgård. Året om bor här en person som jobbar inom byggbranschen.

Läs mer: Bolax, en by i Hitis skärgård, dess öden och folkliv. 1992. Ernst Lindroos m fl; red. Carina Wolff-Brandt.

- **Bötesö** (5)

N 59°56',4 E 22°36',5

Ön är för tillfället inte bebodd; en familj uppför som bäst ett egnaemshus här.

- **Djupön-Träskön** (2)

N 59°95',9 E 22°56',1

Djupö, som tillhör Biskopsö by, bebos året om av ett par som bedriver trädgårdsodling.

- **Flakholmen** (2)

N 59°58',9 E 22°34',2

Ön, väster om Biskopsö, bebos året om av ett par.

- **Helsingholmen** (4)

N 60°01',8 E 22°16',5

Ön har varit bebodd sedan 1770-talet. Den huvudsakliga näringsgrenen har i snart 250 år varit fiske i kombination med husdjurskötsel och jordbruk. Helsingholmen är bebodd året om av fiskarfamiljen Andersson. yrkesfiskare Anders Andersson och Alf Andersson med frun Sara och deras son.

Läs mer: Helsingholm – från skymningsberättelser till nutid. 2009, Monica Bäckström.

- **Hitis-Rosala** (210)

N 59°52',5 E 22°28',9

Vikingarna styrde stäven mot Rosala redan för över tusen år sedan. På Hitis-sidan bor ett sjuttioal peroner, på Rosalasidean cirka 140. Här finns lågstadium, postombud och butik.

Läs mer: Röster från Rosala. 2007, Camilla Lindberg & Tom Söderman.

- **Holma** (10)

N 59°54',7 E 22°22',1

Skärgårdsbyn är en välbevarad helhet, där de nuvarande fyra gårdarna fanns redan på 1570-talet. Idag sysselsätter fisket den ena familjen som bor på ön. Den andra familjen får sin utkomst av turism och fårhushållning och vården av kulturlandskapet.

Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.

- **Hälholmen** (1)

N 60°06',4 E 22°26',7

Ön är bebodd året om av en person.

- **Storlandet** (3)

N 59°55.8', E 22°27.9'

Ön öster om Kasnäs bebos året om av tre personer.

- **Söderön** (2)

N 59°55',8 E 22°22',0

Ön söder om Högsåra bebos året om av två personer.

- **Tunhamn** (7)

N 59°56',0 E 22°11',0

Tunhamn ligger i ytterskärgården, 15 km västerut från Kasnäs. Ön har varit bebodd i minst 400 år och i 270 år av samma släkt. Idag bebos Tunhamn året runt av tre generationer Brunström

Läs mer: Tunhamn – Fem sekler i utskären. 2009, Malena Torvalds-Westerlund, samt Skärgård 3/2009: Nionde generationen Brunström på Tunhamn.

- **Vänoxa** (3)

N 59°58',5 E 22°37',1

Ön är bebodd året om. Här finns sommartid bland annat en 10-håls golfbana.

- **Ängesön-Bergön** (10)

N 59°57',3 E 22°36',0

Ängesön och Bergön avskiljs från Vänoxa med ett smalt sund. Här finns tre hushåll, bland annat en barnfamilj.

- **Stora Ängesön** (1)

N 59°56',6 E 22°30',2

En yrkesfiskare är fast bosatt på Stora Ängesön. En familj bygger hus på ön.

- **Stora Bergön** (1)

N 59°59',8 E 22°32',1

- **Vänö** (17)

N 22°12',0 E 55°59',0

Vänö är en utskärsby med anor från 1300-talet. De äldsta fornminnena från bosättning och sjöfart härstammar från medeltiden. I den livskraftiga byn bor idag ett 15-tal personer året om. På ön finns en fårfarmare, de andra försörjer sig i huvudsak på turism i någon form.

Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur, samt Skärgård 3/2009: Eldsjälarna på Vänö.

Kimito

- **Träskö** (2)

N 60°04',0 E 22°48',5

Innan kommunsammanslagningen var detta Kimito kommuns enda året om bebodda ö utan fast förbindelse. Här bor en fiskarfamilj året om.

Västanfjärd

- **Halsholmen** (2)

N 59°59',9 E 22°42',7

Se artikel på sidan 68

Bebodda öar

Västabolands bebodda öar

Pargas

- **Björkholm** (2)
N 60°11',1 E 22°14',5
Se artikel på sidan 4
- **Granholmen** (1)
N 60°11',4 E 22°15',2
Några hundra meter från förbindelsebåtsbryggan i Granvik ligger Granholmen. Holmen bebos året om av en sjöman och ett pensionärspar. Holmen har ingen egen förbindelsebåtsbrygga, utan de de bosatta tar sig i land med egen båt eller skoter.
- **Heisala** (15)
N 60°09',9 E 22°13',3
Se artikel på sidan 56
- **Kuggö** (10)
N 60°08',9 E 22°09',8
Se artikel på sidan 44
- **Ramsholm** (1)
N 60°10',0, E 22°11',2
Holmen hör till Heisala. På Ramsholm bor en fastighetsmäklare året om. Här var det tidigare nära till grannkommunen, eftersom det bara är ett litet sund som skiljer Ramsholm från Aspholm i Nagu.

Nagu

- **Anisor** (3)
N 60°08',7 E 21°56',8
Ön bebos året om av en barnfamilj.
- **Aspholm** (3)
N 60°09',8 E 22°10',5
Omringad av pargasöar ligger Aspholm, som tillhörde Nagu kommun. Ön som hör till Pensar bebos året om av en fiskarfamilj.
- **Berghamn** (6)
N 60°03',2 E 21°47',9
Nagu Berghamn är en gammal hamnplats som såväl vikingarna som den svenska krigsflottan har utnyttjat som hamn. Här har funnits bosättning redan på 1500-talet. Idag bebos ön av tre invånare året om.

Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.

- **Borstö** (2)
N 59°52',0 E 21°58',0
Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.
- **Brännskär** (0)
N 60°05',3 E 21°58',1
Ön är för tillfället obebodd, men Åbolands skärgårdsstiftelse driver som bäst ett projekt för kunna erbjuda ett färdigt paket åt en företagare som vill bosätta sig här.
- **Byskär** (2)
N 60°05',0 E 21°58',3
Ön bebos året om av två personer.
- **Enholm** (2)
N 60°09',2 E 21°57',4
Enholm väster om Laggarnäs bebos året om av en snickare och hans son, som går i skola på Kyrkbacken i Nagu. Enholm trafikeras inte av någon förbindelsebåt, utan Enholmsborna tar sig i land med båt, hydrokopter eller över isen. Ön kallas felaktigt Ekholm på många kartor.
- **Gullkrona** (3)
N 60°05',2 E 22°05',2
Gullkrona fjärd skall enligt sägen ha fått sitt namn av drottning Blanca som blev hänförd av fjärdens skönhet. Ön Gullkrona ligger i fjärdens norra kant. Gullkrona har varit en fiskarby, med gamla anor också inom lotsning. Ön är bebodd året om och besökare är välkomna för dagbesök.
Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.
- **Hummelholm** (3)
N 60°05',9 E 21°47',4
Ön är året om bebodd av en barnfamilj. På ön finns även hysesstugor.
- **Innamo** (5)
N 60°15',1 E 21°45',9
Läs mer: På Pargas båtklubbs hemsidor (www.pbk-pvk.fi) kan man läsa ett antal artiklar om Innamo, skrivna av Dido Björkblad.

- **Knivskär** (1)
N 60°00',7 E 21°58',4
- **Lökholm** (4)
N 59°54',5 E 21°52',7
Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.
- **Nötö** (8)
N 59°57',1 E 21°44',8
Se artikel på sidan 16
- **Peno** (4)
N 60°08',6 E 22°05',5
Peno, i vissa texter även kallad Penö, ligger strax väster om Pensar. Här bor två par året om; männen är fiskare, medan kvinnorna pendlar till fastlandet.
- **Pensar** (21)
N 60°08',9 E 22°07',2
Se artikel på sidan 21
- **Rockelholm** (1)
N 60°06',1 E 21°52',5 (Västra Rockelholm).
- **Rävsjär** (1)
N 59°57',3 E 22°04',1
- **Själö** (1)
N 60°14',4 E 21°57',2
Skärgårdshavets forskningsinstitut vid Åbo universitet har en biologisk forskningsstation i de ståtliga empire-byggnaderna på ön, som tidigare har hyst ett hospital. Fram till medlet av 1900-talet förpassades över 600 sinnesjuka och spetälska till ön för att sluta sina dagar isolerade från andra.
Läs mer: Omoralens ansikte: en studie av de galna kvinnorna på Själö hospital 1889-1944. 1998, Jutta Ahlbeck-Rehn.
- **Stensjär** (8)
N 60°04',2 E 22°03',1
Stensjär har varit bebott åtminstone sedan 1600-talet. Vid sidan av fisket fick många stensjärsbor tidigare sin utkomst också genom lotsning. Idag finns det tre hushåll på ön.
Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.
- **Svartö** (1)
N 60°13',3 E 21°58',5
- **Trunsö** (2)
N 59°53',1 E 21°45',9
Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.
- **Tveskiftsholm** (2)
N 60°06',3 E 21°44',9
- **Ytterholm/Ytterstholm** (6)
N 60°07',2 E 21°55',0
Det är bara 300 meter som skiljer ön Ytterholm från Kirjais i Nagus södra skärgård. Fyra personer är bosatta på ön året om. Charlotta Björklöf, som har får och getter, medverkade i Lotta Petronellas film Skäri-kvinnor. Charlottas syster med familj kommer att flytta ut till Ytterholm när det hus de renoverar står klart.
- **Ängsö** (3)
N 60°06',6 E 021°43',6
Se artikel på sidan 10

Korpo

- **Aspö** (12)
N 59°57',1 E 21°36',9
Se artikel på sidan 34
- **Brunskär** (1)
N 60°02',4 E 21°29',9
Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.
- **Elvsö** (3)
N 60°08',1 E 21°28',0
Elvsö har enligt statistiken de flesta soltimmarna per år i Finland. På ön finns en äppelodling och en stuguthyrning har varit verksam sedan 2010. På ön finns också får. Elvsö bebos året om av fyra personer.
- **Finnö** (3)
N 60°10',7 E 21°29',6
På 1960-talet planerades en kombinerad färj-, bro- och vägförbindelse via Finnö som skulle ha sammanknutit Korpo med Houtskär. Ett projekt som aldrig blev av. Kälbersö, som tillhör Finnö by, är bebodd året om av en sjöbevakare och hans bror, som nu är pensionär.

Bebodda öar

- **Heimarmo** (2)
N 60°05',5 E 21°38',9
- **Jerfsar/Järvsor** (9)
N 60°15',4 E 21°41',5
Ön hade ett eget notlag under 1950 och 60-talet. Är bebodd året runt.
- **Jurmo** (11)
N 59°49',6 E 21°35',1
Antalet fast bosatta på Jurmo har ökat under de senaste åren och idag är 11 personer skrivna på ön. Näringarna på ön är turism, fårskötsel, förlagsbranschen och byggservice. Jurmo har en intressant historia, men är nu mest känd för sin enastående natur med särpräglad växtlighet och rikt fågelliv. Jurmos arkeologiska spår hör till Skärgårdshavets mest kända turistsevärdheter.
Läs mer: Jurmo by – närmast havet. 2008, Agneta Andersson.
- **Killingholm** (1)
N 60°06',4 E 21°40',9
Lohms grannö Killingholm är bosatt året om av en person.
- **Lohm** (2)
N 60°06',1 E 21°39',3
Här bedrev tidigare Åbo Universitet skärgårdsforskning i en gammal kasernbyggnad från ryska tiden. 1964 förflyttades verksamheten till Sjalö, Nagu. På Lohm fanns också tidigare en av Finlands största lotsstationer, som lades ner 1990.
- **Maskinnamo** (5)
N 60°17',2 E 21°39',1
Maskinnamo var innan sammanslagningen med Korpo en egen kommun. Fick ström samtidigt med Järvsor år 1980. Har året om bosättning på fyra personer.
- **Lillpensar** (3)
N 60°08',9 E 22°07',2
Se artikel på sidan 40
- **Utö** (33)
N 59°46',7 E 21°22',5
Beläget vid inloppet till Skärgårdshavets viktigaste farled har Utö åtminstone sedan 1600-talet fungerat

som stödjepunkt för lotsar, fyrvaktare, tulltjänstemän och militärer. Ön har haft en fast bosättning sedan 1740-talet. Militären har allt sedan första världskriget ingått i Utös bybild, men drog sig slutgiltigt tillbaka från ön i slutet av 2005. Armens bostäder i byn är idag hyresbostäder för året om boende och kasernen har köpts av en hotellföretagare. På Utö finns skola, butik, kapell, hembygdsmuseum och landets äldsta fyr.

Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur. Utö – samhället längst ut (1993), Martin Öhman. Skärgård nr 2/2004: Utö fyr- och lotssamhälle (temanummer om Utö).

- **Åvensor** (15)

N 60°17',8 E 21°34',1

Åvensor har troligtvis varit bebott sedan 1300- eller 1400-talet. År 1845 fick 100 år av gruvsdrift på ön sin början. Som mest har Åvensor haft över 200 röstberättigade, idag bor 12 personer året om på ön.

Läs mer: "Halva lönen att få bo i skärgården" – möte med Kaj-Ingmar och Carita Eklund på Åvensor. Skärgård 2/2010

- **Österskär** (2)

N 59°58',6 E 21°17',5

Läs mer: Byarna i Åbolands yttre skärgård – natur och kultur.

Houtskär

- **Berghamn, Luk och Röst** (11)

N 60°08',7 E 21°19',0

Ön Röst tillhör byn Berghamn och bebos året om av en person, som arbetar vecka-vecka. På Berghamn finns en fantastisk lund med bland annat sårläka (det enda fyndet öster om Skiftet) och myskmadra (enligt Mikael v Numers).

- **Bockholm** (5)

N 60°18',8 E 21°11',4

Se artikel på sidan 64

- **Härklot** (1)

N 60°21',6 E 21°10',9

- **Hästö** (1)

N 60°11',9 E 21°17',0

Ön, söder om Hypeis och Järvis, bebos av en pensionerad lotskutterförelse.

● **Kanitmo** (1)
N 60°15',8 E 21°18',6

● **Långholm** (1)

● **Lempnäs** (1)
N 60°18',4 E 21°17',9

● **Nätö** (6)
N 60°20',5 E 21°09',2
Se artikel på sidan 29

● **Själö** (7) (4 på Houtskär-sidan)
N 60°22',4 E 21°10',5
Se artikel på sidan 26

● **Storpensar** (2)
N 60°14',2 E 21°30',9

● **Ängholm** (1)
N 60°11',7 E 21°28',1
Ön bebos i princip året om av en pensionerad lärare, men eftersom Ängholm inte trafikeras av någon förbindelsebåt är det under menförestider mycket svårt att ta sig ut till ön. Den norra delen av ön är naturskyddsområde.

● **Äpplö** (1)
N 60°18',6 E 21°13',7
I Äpplö by fanns en skola för barn från Äpplö och de omgivande öarna mellan åren 1909 och 1967. Skepparen på förbindelsebåten Karolina bor på ön året om.

Iniö

● **Hepmo** (3)
N 60°26',0 E 21°24',5
Ett litet sund skiljer Hepmo från Jumo. Ön är bebodd året om.

● **Kolko** (15)
N 60°24',8 E 21°25',2
Från Kolko by kan man se kyrkan i Norrby och avståndet mellan Kolko och Jumo är på sina ställen endast hundra meter. På ön finns ett tiotal bofasta invånare.

● **Kvarnholm** (7)
N 60°16',4 E 21°22',5
Ön, som tillhör Åselholm by, har bosättning året om.

● **Lammholm** (1)
N 60°20',4 E 21°19',0
Se artikel på sidan 48

● **Perkala** (4)
N 60°22',8 E 21°28',9
Ön är bebodd året om.

● **Själö** (7) (3 på Iniösidan av ön)
N 60°22',4 E 21°10',5
Se artikel på sidan 26

● **Ytterstö** (3)
N 60°18',7 E 21°16',0
Se artikel på sidan 53

● **Åselholm** (17)
N 60°25',3 E 21°12',8
Åselholm är Iniös västligaste by. Åselholm har varit bebott sedan medeltiden. Förr i tiden var fiske, sjöfart och även smuggling det vanligaste näringarna. På den bebodda ön finns bland annat en intressant sågkvarn.

Artikelförfattaren

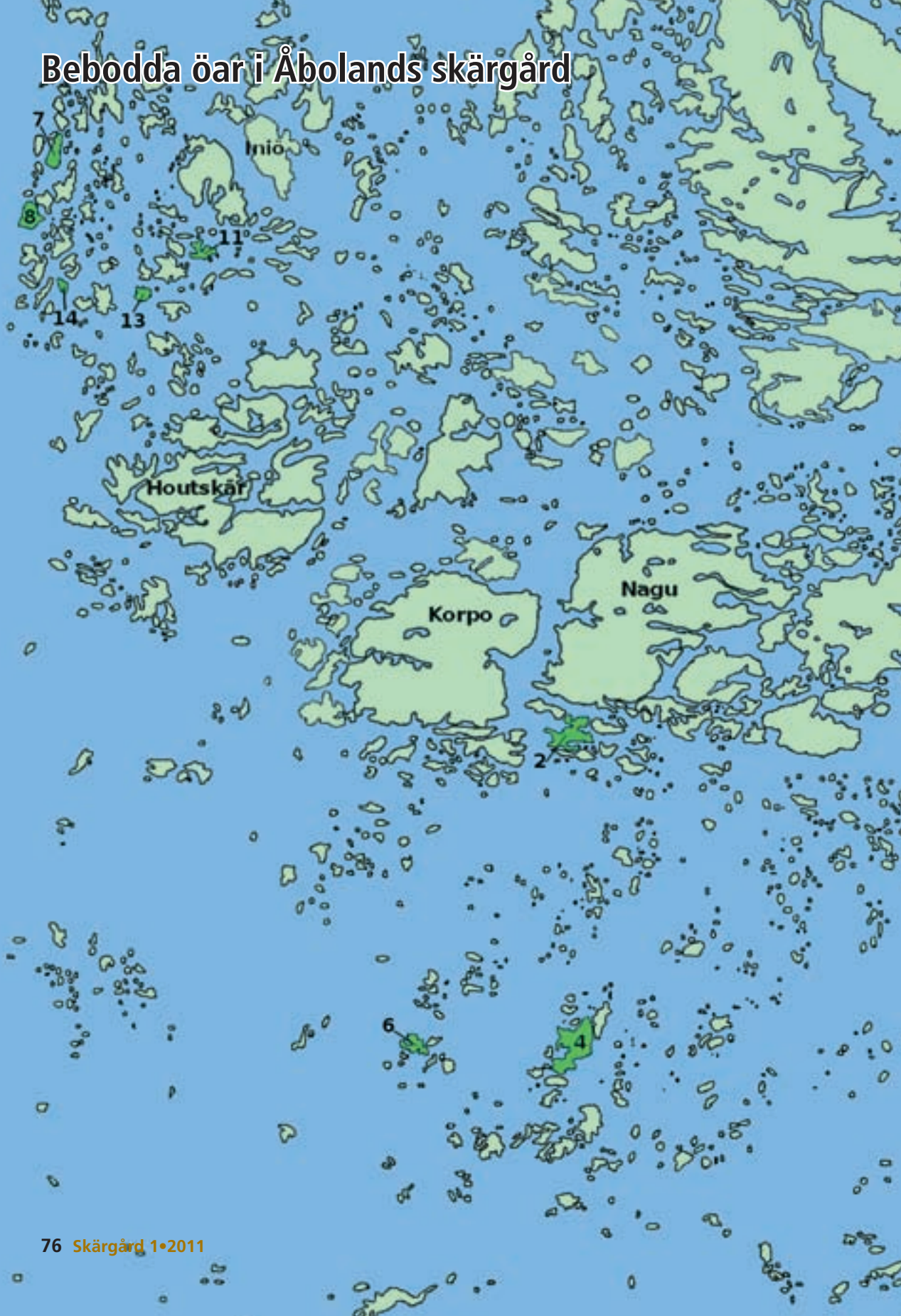
Pia Prost, FM, är byaombud för Åboland, Egentliga Finlands Byar rf

E-post: prost.pia@gmail.com

Tfn: 050 338 1710

www.vskylat.fi

Bebödda öar i Åbolands skärgård

Ett urval bebodda öar:

1. Björkholm, Pargas
2. Ängsö, Nagu
3. Halsholmen, Västana fjärd
4. Nötö, Nagu
5. Pensar, Nagu
6. Aspö, Korpo
7. Sälö, Houtskär
8. Nätö, Houtskär
9. Lillpensar, Korpo
10. Kuggö, Pargas
11. Lammholm, Iniö
12. Heisala, Pargas
13. Ytterstö, Iniö
14. Bockholm, Houtskär
15. Biskopsö, Dragsfjärd